

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 9 april 2008

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om idrott och filosofi på idrottsforum.org](#)[Läs mer om Extremsporter på idrottsforum.org](#)

Visst kan man som åldrad redaktör, fast förankrad i trygghetens och bekvämlighetens länsstol, förundras över den vilda framfarten hos dagens idrottsgeneration, i form av skateboarding, snowboarding, hanggliding, mountain biking, mountaneering, wingsuit flying och andra livsfarliga, men rimligen också lustfyllda, aktiviteter. Hur ska man förstå detta? Tja, det har gjorts flera förklaringsförsök, vilket diskuteras i en [artikel av idrottsfilosofen Gunnar Breivik](#) i dessa spalter. Breivik medverkar dessutom i ett nytt försök till att skapa en djupare förståelse för lockelsen i de riskfyllda aktiviteterna. Det är hans brittiske filosofikollega, den flitige antologisten Mike McNamee, som sammanställt ett antal bidrag i *Philosophy, Risk and Adventure Sports* (Routledge), av, förutom Breivik, bland andra Paul Beedie, [Sigmund Loland](#), Alan Dougherty och Verner Møller. Vi gav detta första försök till en exklusivt filosofisk behandling av äventyrssport till Åke Nilsén, som själv forskar i området. Vår recensent uppskattar boken, såväl för introduktionen till sporterna som för de filosofiska perspektiven, men höjer samtidigt ett varningens finger för det genomgående risktemat; Nilsén argumenterar väl för en problematisering av riskbegreppet och han ifrågasätter en oreflekterad koppling mellan risktagande och riskfyllda sporter, särskilt ur ett inifrånperspektiv.

Riskfyllda filosofiska analyser

Åke Nilsén

Högskolan i Halmstad

Mike McNamee (red)**Philosophy, Risk and Adventure Sports**

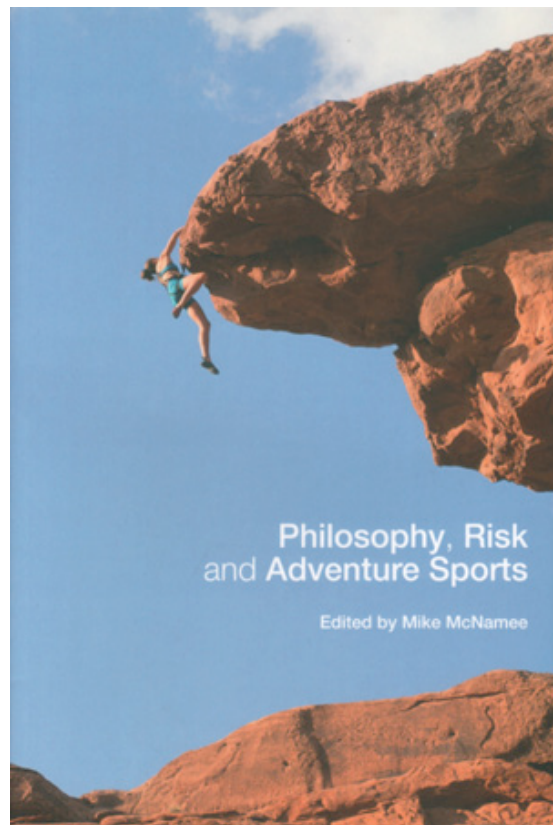
202 sidor, hft.

Abingdon, Oxon: [Routledge](#) 2007

ISBN 978-0-415-35185-0

Äventyrssporter är ett samtidsfenomen som tilldrar sig intresse från flera olika håll. Vid lanseringen av så vitt skilda produkter som kontaktlinser, kaffe eller personbilar använder reklamkontoren gärna olika äventyrsaktörer i handling för att associera produkten och varumärket till aktiviteten. Populariteten för reportage, böcker och filmer på temat visar på en marknad i alla fall för ställföreträdande äventyrare. Antalet aktiva utövare är begränsat men i allmänhetens ögon uppfattas de gärna som speciella och får ofta besvara frågor om varför de håller på med sin äventyrssport. Det vilar ett skimmer av spänning och risk över dessa aktiviteter, i alla fall i allmänhetens ögon. Att frivilligt utsätta sig för potentiellt livsfarliga situationer och miljöer kan även framstå som ett i allra högsta grad irrationellt beteende som måste försvaras och legitimeras inför tveksamma anhängare.

Att få hjälp med att bygga upp en försvarsargumentation för aktiviteten ingår som ett viktigt inslag vid inträdet i den sociala gemenskap som utvecklas mellan utövarna. Ytterligare hjälp kan utövare få av en nyutkommen antologi

med titeln *Philosophy, Risk and Adventure Sports* redigerad av Mike McNamee. Det är en antologi som samlar filosofiska texter kring risk och äventyrssporter av författare med egna erfarenheter av aktiviteterna.

Det är möjligt att dela upp antologins bidrag baserat på filosofiämnets inre klyvning i två till vissa delar motsatta traditioner: den anglosaxiska och den kontinentala. Den anglosaxiska fokuserar frågor och tvisteområden inom aktiviteten som behöver belysas och eventuellt besvaras med en filosofisk argumentation. I antologin är det moraliska och etiska frågor om risktagande, användandet av artificiella hjälpmedel (bultar) och individens rätt att välja livsfarliga aktiviteter som behandlas, samt estetiska frågor kring utnyttjandet av den vilda naturen. Den kontinentala traditionen fokuserar i högre grad den mänskliga existensens förutsättningar och används på ett annat sätt än den anglosaxiska i detta sammanhang. Utifrån olika filosofiska perspektiv, lånade av till exempel Kant, Husserl, Heidegger och Bergson, försöker författarna analysera och förstå aktiviteten och deltagandet, allt ifrån fallskärmshoppningens sublimes dimension, över en fenomenologisk tolkning av snowboard, till surfarnas perceptionsförmåga.

Äventyrssporter utgör onekligen ett intressant fält att tillämpa olika filosofiska perspektiv på eftersom det som kännetecknar dem framför allt är skillnaden gentemot ett rutiniserat vardagsliv. Den mänskliga existensens förutsättningar framstår kanske tydligare vilket kan stimulera till fördjupade tolkningsförsök. Antologin ger många spännande introduktioner inte enbart till en förståelse av aktiviteterna som sådana utan även till de filosofiska perspektiv som tillämpas.

Ett exempel är den tjeckiske idrottsfilosofen Ivo Jiráseks bidrag "Extreme Sports and the Ontology of Experience" som dels problematiserar upplevelse utifrån en kontext tagen från äventyrssporter och dels utför en analys på basis av en i det närmaste fenomenologisk reducerande metod. För Jirásek uttrycker äventyrssporter karaktäristiken av postmodern upplevelse: ett situationsbundet meningsskapande utan en historisk belastning. Han utgår ifrån frågor om vad i äventyrssporter som attraherar människor och vilken ontologisk karaktär erfarenheter har inom äventyrssporter. En intressant frågeställning berör gränsen mellan verklighet och virtuell verklighet i sammanhanget av ställföreträdande äventyrare förmedlade hem till soffan via massmedia. Jirásek avvisar psykologiska upplevelseanalyser eftersom de inte belyser en ontologisk nivå och söker istället svar i de filosofiska traditioner som upphöjer upplevelsedimensionen framför rationaliteten, såsom romantiken, livsfilosofin och hermeneutiken, främst i form av fenomenologin. Med hjälp av Edmund Husserl får Jirásek oss att förstå skillnaden i upplevelser baserat på skilda förväntningar, horisonter. Detta kombinerat med en subjektiv tidsförståelse, medvetandeströmmen, ger en belysning av upplevelsens grundläggande, ontologiska nivå. Äventyrssporters attraktionskraft kan ligga i det radikala brottet mot vardagslivets rutiner, men även i det krav på full uppmärksamhet från deltagarens sida som denna extrema verklighet förutsätter som en kontrast till det postmoderna livets ständiga brus.

Antologin samlar idrottsfilosofer med en imponerande geografisk spridning, men samtliga är män, vilket kan tänkas ge en återspeglning i analyserna. Det finns en koppling i den filosofiska traditionen mellan en fascination för den dramatiska och ödsliga vildmarken och ett djupare tänkande. Wittgenstein och Heidegger drog sig båda gärna tillbaka till respektive stuga långt från civilisationen. Avskildhetens ostördhet och vildmarkens fascination kanske kan bidra till fördjupade tankar. Det berättas om Wittgensteins ursinniga utbrott mot en stackars förbipasserande vandrare vid hytten i Norge - det skulle ta honom dagar att rekonstruera den tankekedja han blev avbruten mitt i.

Dock tycker jag att den för antologin sammanhållande betoningen på risk är problematisk och lämnar en del att önska. Den är problematisk eftersom det saknas ett kritiskt ifrågasättande av risktagande sett i ett större sammanhang och det lämnar därmed mer att önska framför allt kring en kontextualisering av risk i vår samtid. Gunnar Breivik gör i ett av sina bidrag en uppdelning av mänskligheten utifrån relationen till risk: de som accepterar risk och de som undviker risk. De som accepterar risk kan även vara villiga att ta risker under vissa omständigheter. Denna kategori återfinns enligt Breivik inom äventyrssporter.

Risktagare är emellertid inte välkomna till exempel i de sportdykningssammanhang jag har studerat. En paradoxal och oönskad följd av de olyckor som ibland drabbar aktiviteten är att massmedias rapportering får ett speciellt klientel av unga män att söka sig till nybörjarkurser. Enligt utbildningsansvariga är dessa oftast direkt olämpliga som sportdykare eftersom de saknar "rätt inställning" och betonar spänningen och risker istället för ett solitt säkerhetstänkande. De kvalificerar sig oftast inte heller för dykarcertifikat. Sportdykarna själva uppfattar inte sin aktivitet som riskfylld eller att risk är ett centralt moment i aktiviteten. Detta utgör ett inifrånperspektiv, vilket man inte behöver nöja sig med. Jag kan hålla med Breivik om att äventyrssporter utgör riskaktiviteter om man anlägger

ett utifrånperspektiv på aktiviteterna. Dock framstår ett utifrånperspektiv som ofullständigt om denna slags aktiviteter inte relateras till andra samtida företeelser av liknande art. Det är denna brist på kontextualisering som min tveksamhet till antologins inramning grundar sig på. En kontextualisering som problematiserar riskaktiviteter utifrån till exempel ett genusperspektiv skulle kasta ett delvis annat ljus på äventyrssporter som samtidsfenomen och ge nya analytiska ingångar till området. Men det kanske blir temat för en efterföljande antologi?

© Åke Nilsén 2008

 Köp boken från [AdLibris.se](https://www.adlibris.se)

 Kjøp boken fra [Capris.no](https://www.capris.no)

 Køb bogen fra [eLounge.dk](https://www.elounge.dk)